

Andreja Pogačar Špenko
Velika planina
**Alpski vrt
v naravi**

Spoštovani obiskovalci planine!

Vstopili ste v občutljivo gorsko okolje.
Na planino ste prišli v goste, zato vas prosimo:

- da ne trgate alpskega cvetja
- da ne povzročate hrupa
- da ne motite domačih živali na paši
- da ne dostopate do lokev
- da ne motite divjih živali
- da ne hodite v jame ali brezna
- da ne hodite zunaj urejenih poti
- da imate pse na vrvi in pobirate pasje iztrebke
- da odpadke odnesete s seboj v dolino
- vožnja s kolesi je dovoljena samo po urejenih cestah

Želimo, da s svojim ravnanjem pomagata ohraniti lepoto, pristnost in neokrnjenost Velike planine tudi naslednjim generacijam. Uživajte med pastirji na največji slovenski pašni planini.

**Prepovedano
je nabiranje
zavarovanih rastlin!**

Prosimo, upoštevajte naša priporočila:

Ne odlagajte
odpadkov

Ne kampirajte

Ne hodite izven
urejenih poti

Ne kurite

Ne vozite
s kolesom
izven poti

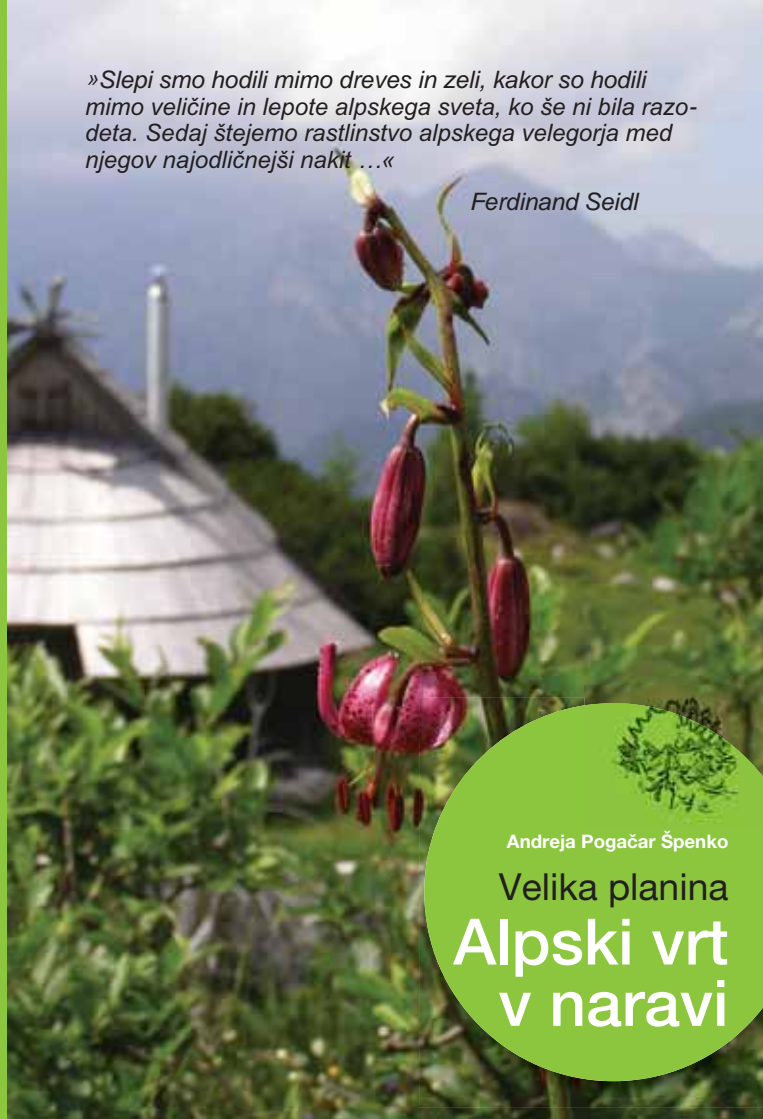
Pse na vrvi

Ne vozite
z motornimi
sanmi

»Slepi smo hodili mimo dreves in zeli, kakor so hodili mimo veličine in lepote alpskega sveta, ko še ni bila razodeta. Sedaj šteje mo rastlinstvo alpskega velegorja med njegov najodličnejši nakit ...«

Ferdinand Seidl

Andreja Pogačar Špenko

Velika planina
**Alpski vrt
v naravi**

Kazalo alpskih rastlin Velike planine

Prve znanilke pomladi

1. Črni teloh – *Helleborus niger subsp. niger*
2. Čvrsti petelinček – *Corydalis solida*
3. Dvolistna modra čebulica – *Scilla bifolia*
4. Navadni alpski zvonček – *Soldanella alpina*
5. Nunka, beli žafran – *Crocus vernus subsp. albiflorus*
6. Pomladanski žafran – *Crocus vernus subsp. vernus*
7. Snežnobeli repuh – *Petasites paradoxus*
8. Spomladanska resa – *Erica carnea*

Pozno pomladanske

9. Alpski ranjak – *Anthyllis vulneraria subsp. alpestris*
10. Avrikej – *Primula auricula*
11. Navadni slečnik – *Rhodothamnus chamaecistus*
12. Ostrokrpa plahitica – *Alchemilla vulgaris*
13. Podlesna veternica – *Anemone nemorosa*
14. Spomladanski svišč – *Gentiana verna*
15. Srčna moč – *Potentilla erecta*
16. Vednozelená gladnica – *Draba aizoides subsp. aizoides*
17. Visoki jeglič – *Primula elatior subsp. elatior*
18. Wulfenov jeglič – *Primula wulfeniana*
19. Žanjevec, ramšela – *Polygala chamaebuxus*

Poletne

20. Alpska mastnica – *Pinguicula alpina*
21. Alpski bodak, turek – *Carduus defloratus*
22. Alpski planišček – *Homogyne alpina*
23. Alpska velesa – *Dryas octopetala*
24. Belkaste ročice – *Pseudorchis albida*
25. Burserjev kamnokreč – *Saxifraga burseriana*
26. Clusijev petoprstnik – *Potentilla clusiana*
27. Clusijev svišč – *Gentiana clusii*
28. Divji klinček – *Dianthus sylvestris*
29. Dlakava materina dušica – *Thymus praecox subsp. polytrichus*
30. Dlakavi sleč – *Rhododendron hirsutum*
31. Dvocvetna vijolica – *Viola biflora*
32. Fuchsov grint – *Senecio ovatus*
33. Fuchsova prstasta kukavica – *Dactylorhiza fuchsii*
34. Glavičasti repuš – *Phyteuma orbiculare*
35. Gorski glavinec – *Centaurea montana*
36. Kamniška murka – *Nigritella lithopolitana*
37. Kimastoplodni šipek – *Rosa pendulina*

38. Klobčasta zvončica – *Campanula glomerata subsp. glomerata*
39. Kranjska lilija – *Lilium carnolicum*
40. Lobelova čmerika – *Veratrum album subsp. lobelianum*
41. Marjetičasta nebina – *Aster bellidiflorum*
42. Mnogolična suholetnica – *Erigeron glabratus*
43. Močvirska samoperka – *Parnassia palustris*
44. Navadna arnika – *Arnica montana*
45. Navadna gorska ločika – *Cicerbita alpina*
46. Navadna majnica – *Antennaria dioica*
47. Navadna oblata kukavica – *Traunsteinera globosa*
48. Navadna orlica – *Aquilegia vulgaris*
49. Navadna pogačica – *Trollius europaeus*
50. Navadna smetlika – *Euphrasia rostkoviana Hayne*
51. Navzkrižnolistni svišč – *Gentiana cruciata*
52. Nemški sviščevc – *Gentianella germanica*
53. Ozkolistno ciprje, ciper, ciproš – *Chamaenerion angustifolium*
54. Panonski svišč – *Gentiana pannonica*
55. Planika – *Leontopodium alpinum*
56. Planinski srobot – *Clematis alpina*
57. Potočna sretna – *Geum rivale*
58. Rdeči slizek, dvodomna lepnica – *Silene dioica*
59. Repičasta preobjeda – *Aconitum napellus subsp. tauricum*
60. Scheuchzerjeva zvončica – *Campanula scheuchzeri*
61. Skorjasti kamnokreč – *Saxifraga crustata*
62. Soška smiljka – *Cerastium subtriflorum*
63. Srčastolistna mračica – *Globularia cordifolia*
64. Šentjanževka – *Hypericum perforatum*
65. Turška lilija – *Lilium martagon*
66. Velecvetni naprstec – *Digitalis grandiflora*
67. Veliki zalj kobulček – *Astrantia major*
68. Vetrovka, orličnolistni talin – *Thalictrum aquilegifolium*
69. Volnatoglaví osat – *Cirsium eriophorum subsp. eriophorum*
70. Zlati dimek – *Crepis aurea*
71. Zlati petoprstnik, zlati prstnik – *Potentilla aurea*
72. Zoisova zvončica – *Campanula zoysii*
73. Živorodna dresen – *Polygonum viviparum*

Jesenske

74. Navadna bodeča neža, brezstebelna kompava – *Carlina acaulis*
75. Navadna ciklama, kokorik – *Cyclamen purpurascens*
76. Resasti sviščevc – *Gentiana ciliata*
77. Svečnik, svilničevolistni svišč – *Gentiana asclepiadea*

O Veliki planini govorimo kot o planini z bogatim naravnim alpskim rastjem travnatih pobočij in kraških kotanj. Prav posebno, pravljíčno podobo pa planini pridajo posamezni osamelci macesnov in smrek, ki jih poimenujemo viharniki. Območje Velike planine v Kamniških Alpah predstavlja enega od največjih sklenjenih travnatih območij. Značilnost tega območja je prepletanje rastlinskih sestavov, ki se ločijo glede na višinske pasove. Na Veliki planini sta zastopana predvsem spodnjegorski pas in zgornjegorski pas. Spodnjegorski pas se začne na višini 400 m in pri 1300 m preide v zgornjegorski pas. Udornici – Malo in Veliko Veternico – pa bi lahko uvrstili v nivalni pas, saj sta sneg in led tam prisotna skozi celo leto.

VELIKA PLANINA

Življenjski pogoji alpskih rastlin so trdi in neizprosni, zato so se morale rastline, da so lahko preživele, prilagoditi razmeram svojih rastišč. To pa so lahko dosegle le z ustrezno zgradbo in razrastjo ter tako razvile močan koreninski sistem. Ta jim omogoča preskrbo z vodo ter jih obenem trdno prirašča h podlagi, da na ta način lahko bijejo boj za obstanek z neizprosno materjo naravo. Najbolj nazoren primer prilagoditve predstavljajo blazinaste rastline, kjer so stebelca tesno drug ob drugem. S tem preprečujejo prekomerno izhlapevanje in obenem zadržujejo vlago. Omenjena razrast tudi omogoča, da odpadli lističi ostanejo v sami blazini in tako na golih kamnitih tleh pomagajo ustvarjati zanje še kako pomemben humus. Naravna obramba alpskih

rastlin pred premočnim oddajanjem vode in škodljivimi vplivi ultravijoličnih žarkov pa je poraščenost z dlakami. Tako zaščitene dlakaste rastline pa so sivkaste ali srebrnkaste.

Tudi v alpskem svetu se tvorijo rastlinske združbe, kjer na določenih mestih rastejo skupaj vedno iste rastlinske vrste, saj so njihove zahteve do okolja in podlage, na kateri uspevajo, približno enake.

V sredogorju, kamor spada tudi Velikoplaninska planota, je rastna doba precej krajša kot v dolinah. Prava pomlad nastopi šele v maju; v prisoje Male in Gojske planine pa po zimah z manj snega lahko

tudi mesec dni prej. Nato se planina začne spreminjati z neverjetno naglico.

Predstavljeni seznam obsega tako najbolj pogoste alpske cvetlice, med katere sodijo zelo drobne in komaj opazne ter tiste druge, ki so vidne že od daleč, kakor tudi tiste, ki so zelo redke in uspevajo na zelo omejenem območju. Med njimi so zajeti tudi endemiti Kamniško-Savinjskih Alp, ki so našli svoje rastišče na Veliki planini.

PRVE ZNA NILKE POM LADI

1. Črni teloh – *Helleborus niger* subsp. *niger*

Domače ime: črnoglavec, dragonja, glavobolka, kihavka, klapača, kober, kukurek, kukurjek, kurica, kurice, kurjanica, kurja smrt, kurjica, kurji slep, maslak, pastorka, petkož, petrak, pitkoš, pitkošek, pitšek, sesamojda, slepica, smrtnica, sprež, sprž, talajce, talog, taloh, talovje, talovnica, talovnik, telek, teloh, telovnek, tolač, topoglavka, trpoglavka, zavlačnik, zavlačni koren

Družina: *Ranunculaceae* – zlatičnice

Velikost: do 30 cm

Cvet: zvezdasti, ponavadi snežno beli, sčasoma se obarvajo rdečkasto, nato zelenkasto

Listi: usnjati listi so pritlični in pernato deljeni, veliki ter zimzeleni

Čas cvetenja: XII–IV

Rastišče: z listavci bogati gorski gozdovi in grmovja na apnenčastih tleh

Posebnosti: rastlina poimenovana po črni barvi korenine
Strupenost: rastlina po vsej površini vsebuje močne strupe heleborein

Strupene rastline, v nekaterih primerih tudi smrtno nevarne

2. Čvrsti petelinček – *Corydalis solida*

Družina: *Fumariaceae* – rosničevke

Velikost: 10–35 cm

Cvet: škrlatno rdeči ali beli, združeni v pokončne grozde po 6–20

Čas cvetenja: III–V

Listi: dvakrat trojni, modrozeleni; podporni listi jajčasti, celorobi

Rastišče: bukovi in hrastovi gozdovi, gozdnate soteske, logi, grmovja, vrtovi; na apnenčastih ilovnatih tleh

Posebnosti: steblo izrašča iz okroglega polnega stebela; je pokazatelj bogatih hranilnih, ilovnatih tal

3. Dvolistna modra čebulica – *Scilla bifolia*

Družina: *Liliaceae* – lilijevke

Velikost: 10–20 cm

Cvet: po 2–7 združenih v živo modro grozdasto socvetje (le poredko beli ali rožnati); zvezdasto razprostrti in imajo šest prostih, ne zraslih listov

Čas cvetenja: III–IV

Listi: razvije samo dva ozka stebelna lista, po čemer je dobila tudi ime

Rastišče: svetli listnati gozdovi, logi, grmovja, vlažni travniki

4. Navadni alpski zvonček – *Soldanella alpina*

Družina: *Primulaceae* – jegličevke

Velikost: 5–15 cm

Cvet: venec je lijakasto zvonasto oblikovan z nacepljenim robom, modrovijoličaste barve

Čas cvetenja: IV–VI

Listi: ledvičasto okrogli listi so mesnati in pritlično sedeči

Rastišče: vlažna tla, bogata s hranili ter apnenčaste snežne kotanje

Posebnosti: ime je dobil po lijakasto zvonasto oblikovanem vencu

5. Nunka – *Crocus vernus subsp. albiflorus*

Domače ime: beli žafran

Družina: *Iridaceae* – perunikovke

Velikost: 5–8 cm

Cvet: 1,7–2,7 cm dolgi venčniki listi so beli, na dnu zrastle v dolgo cev

Rastišče: čim se pojavijo prve zaplate brez snega, skozi odtaljena tla na travnikih in v snežnih kotanjah – vlažni, hladni in s hranili bogati kraji – prebodejo vršički listov in cvetnih popkov

Posebnosti: cvetovi se odpirajo le v toplem vremenu (termonastija); rastlina

nima čebulice, temveč gomolj, iz katerega izraščajo pritlični travstavi listi z belo vzdolžno progjo; pomembna lastnost za razločevanje je, da pestič ne presega prašnikov

6. Pomladanski žafran – *Crocus vernus subsp. vernus*

Domače ime: lakujni

Družina: *Iridaceae* – perunikovke

Cvet: od nunke se loči po barvi cveta, saj je vijoličaste barve, in po pestiču, ki je daljši od prašnikov – ravno obratno kot pri nunki

Čas cvetenja: III–IV, oz. takoj ko zaplate snega mestoma skopnijo

Listi: pritlični, travnati z belo vzdolžno progjo

Rastišče: sveže, humozne travniške združbe

Posebnosti: tudi med pomladanskimi žafrani je možno zaslediti belo cvetoče (albino primerki)

7. Snežnobeli repuh – *Petasites paradoxus*

Družina: *Asteraceae* – nebinovke

Velikost: 30–120 cm

Cvet: rdečkasta cvetna stebela prekrivajo dolgi luskolisti; v ovršnem, grozdastem socvetju so nanizani enospolni, škrlatno rdeči, valjasti cvetni koški; razviti le notranji, cevasti cvetovi

Čas cvetenja: III–V

Listi: pritlični, trikotno srčasti in dolgopecljati, po robu nazobčani, veliki do 1 m; zgornja ploskev sivozelena, spodnja polsteno bela

Rastišče: hribovita apnenčasta območja

Posebnosti: dvodomna trajnica, moške in ženske rastline večinoma uspevajo ločeno; ima krepko korenino; v tradicionalni medicini so ga svojčas uporabljali za blaženje dihalnih obolenj, vnetij in alergij

8. Spomladanska resa – *Erica carnea*

Domače ime: vresnica, kozje resje, hrastelj, žrnovec

Družina: *Ericaceae* – vresovke

Velikost: 10–30 cm velik grmiček z razvejanimi kipečimi poganki

Cvet: nahajajo se v enostranskih grozdih, iz katerih visijo temno rjave prašnice, obdajajo pa jih čašni listi enake barve, venec ozko zvonast, do 0,5 cm dolg, rdečkaste barve, zaprt

Čas cvetenja: II–VI

Listi: vednozeleni igličasti, razvrščeni v vretencih po štiri

Rastišče: topla sončna pobočja, kamnite trate in ruševje ter svetli igličasti gozdovi, večinoma na apnenčastih tleh

Posebnosti: med prvimi spomladanskimi cveticami, ki z nektarjem nahranijo čebele, predvsem pa omogočijo bogato pelodno pašo ter tako poskrbijo za zgodnji razvoj čebeljih družin; vednozeleni listi so igličasti

9. Alpski ranjak – *Anthyllis vulneraria subsp. alpestris*

Domače ime: petelinčki, mačje tačice, tarumena detelja, uročnik, ranica, čudežna detelja, zajčja detelja, boljunec, ranjenik

Družina: *Fabaceae* – metuljnice

Velikost: 10–30 cm

Cvet: rumeni, združeni v mnogocvetna, gosta glavičasta socvetja

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: enostavni pritlični listi, ob cvetju pogosto že propadejo, stebelni listi pa so pernati

Rastišče: suhi travniki, polsuhe trate, pripotja na apnenčastih tleh

Posebnosti: vsebuje saponine

Zdravilna moč: za zdravljenje ran in turov

POZNO POMLA DANSKE

10. Avrikelj – *Primula auricula*

Domače ime: **lepi jeglič, žvenikelj**

Družina: *Primulaceae* – jegličevke

Velikost: 25 cm

Cvet: v kobulastem socvetju ima združenih več rumenih, prijetno dišečih cvetov

Čas cvetenja: IV–VII

Listi: mesnati listi, združeni v pritlično rozeto in prekriti z moknatim poprhom

Rastišče: v skalnatih razpokah ter po skalnatih in travnatih pobočjih od spodnjegorskega do gorskega pasu

Posebnosti: uvršča se med zaščitene rastline

11. Navadni slečnik – *Rhodothamnus chamaecistus*

Družina: *Ericaceae* – vresovke

Velikost: 10–30 cm visok, rahlo razrasel pritlikav grmič

Cvet: na dolgih, žlezasto dlakavih pediceljih pet zraslih venčnih listov tvori pladnjasto razprostrt cvet rožnate barve, z nadraslo plodnico in 10 črno-rjavimi prašniki

Čas cvetenja: V–VII

Listi: narobe jajčasti, vednozeleni usnjati ter nazobčani, zgoščeni proti vrhu poganjkov

Rastišče: sončna gruščnata pobočja, skalne police, razpoke in žlebiči na apnenčastih ali dolomitnih tleh

12. Ostrokrpa plahtica – *Alchemilla vulgaris*

Domače ime: **hribska resa, marijin plašček, plenička, rosnik, rosnica, perje sv. Valentina, devet grbov**

Družina: *Rosaceae* – rožnice

Velikost: 20 cm

Cvet: majhni, zeleno-rumeni, združeni v ovršna socvetja

Čas cvetenja: V–IX

Listi: pritlični, okrogli, dolgopecljati, le do polovice deljeni listi

Rastišče: travniki, jase, povirja, gozdni robovi in grmovnati omejki

Posebnosti: na listnih robovih se naberejo vodne kapljice, ki izstopajo skozi posebne vodne reže – gutacija

Zdravilna moč: je adstringens in krči žile, zdravi rane

13. Podlesna veternica – *Anemone nemorosa*

Domače ime: **velikonočnica, matrne srajčke, materbožje srajčke, Joškove hlačke, podles, Bohkova srajčka, konopljica, mimica, milnica, ovčnica, Kristosove srajčke, marijin kožušček, rupetnica, rupovnica**

Družina: *Ranunculaceae* – zlatičevke

Velikost: 15–20 cm

Cvet: zvezdasto beli, po-

gosto rožnato progasti cvetovi, s 6–8 perigonovimi listi, brez cvetne čaše ali medovnikov, ter velikim številom prašnikov

Čas cvetenja: III–IV

Listi: pod cvetom so trije dolgopeceljati dlanasto deljeni stebelni listi v navideznem vretencu, pritlični listi pa so neenakomerno nazobčani do deljeni

Rastišče: listnati in iglasti gozdovi, grmovje, omejki, planinski travniki

Posebnosti: celoten razvojni krog se prične in konča zgodaj spomladi

Strupenost: pospešuje prekrvavitev in lajša revmatska obolenja, vendar sveža v večjih količinah povzroča mehurje in razjede na koži, zato jo **uvrščamo med strupene rastline**

14. Spomladanski svišč – *Gentiana verna*

Domače ime: *zaspanček, svedec*

Družina: *Gentianaceae* – sviščevke

Velikost: 3–15 cm

Cvet: nebesno moder pladnjast cvet, velik do 3 cm, sestavljen iz 5 venčnih listov; čašni so med seboj zrasli, robovi čaš pa se nadaljujejo v od 1 do 2 mm široka krilca

Čas cvetenja: III–VI

Listi: pritlični do 2 cm dolgi listi, suličasti, topi in na koncu priostreni – stebelni listi pa so veliko krajši od listov rozete

Rastišče: uspeva na bolj ali manj suhih travnikih, pašnikih in kamnitih tratah, apnenčaste podlage

Posebnosti: semena raznašajo mravlje, ne prenese gojenih tal

15. Srčna moč – *Potentilla erecta*

Domače ime: *brezovec, grižnica, krvni koren, gnila korenina, krvomočnica, mati vseh trav, (peto)prstnik, sedmoprstnica, steznik, strupenica, vrednik, korenine Marije Dne*

Družina: *Rosaceae* – rožnice

Velikost: 10–30 cm

Cvet: rumene barve, posebnost

so le štirje čašni in venčni listi

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: dlanasto deljeni na tri nazobčane suličaste liste

Rastišče: zakisani travniki, pašniki, kjer so tla kisla in ilovnata

Posebnosti: v zemlji ima močno odebeljeno korenino

Zdravilna moč: proti želodčnemu in črevesnemu katarju, pomaga pri vnetjih, čisti kri, proti revmi in sladkorni bolezni

16. Vednozelenata gladnica – *Draba aizoides subsp. aizoides*

Družina: *Brassicaceae* – križnice

Velikost: pritlična rozeta

Cvet: sestavljeni iz štirih venčnih in štirih čašnih listov živo rumene barve, združeni v kobulasto socvetje

Čas cvetenja: IV–VIII

Listi: ozki usnjati listi, porasli s togimi trihomi, tvorijo pritlično rozeto

Rastišče: skalne razpoke

Posebnosti: tudi nočna in siceršnja občasna zmrzal ji ne pride do živega

17. Visoki jeglič – *Primula elatior subsp. Elatior*

Družina: *Primulaceae* – jegličevke

Velikost: 10–30 cm

Cvet: žvepleno rumeni cvetovi

rahlo dišijo; razprostrt venec ima v goltu temno rumene prstnate lise, s katerimi privablja opraševalce

Čas cvetenja: III–V

Listi: zgrbančeni in le redko kratko dlakavi listi, dolgi 10–20 cm

Rastišče: listnati gozdovi, zlasti po logih in gozdnatih soteskah, grmih ter travnikih do višine 2400 m

Posebnosti: heterostilija preprečuje samooprašitev, zato ga oprašujejo čmrlji in čebele

18. Wulfenov jeglič – *Primula wulfeniana*

Družina: *Primulaceae* – jegličevke

Velikost: 5 cm

Cvet: naredi enega, le redko dva ali tri cvetove, ki so sprva škrlatno rdeči, kasneje pa postanejo vijoličasto-modri

Čas cvetenja: IV–VII

Listi: debeli in gladki, pristreni in svetlo obrobjeni

Rastišče: gručnate trate in skalovje

Posebnosti: skorajšnji neoendemit slovenskih Karavank in Kamniških Alp, zaščiten od leta 1949

19. Žanjevec – *Polygala chamaebuxus*

Domače ime: ramšela, ješprenjček, zajček, grebenuša, križanka, naduhovka

Družina: *Polygalaceae* – grebenuševke

Velikost: 10–30 cm

Cvet: se razvije v zalistju stebelnih listov, sestavljajo ga različni čašni listi, trije majhni na zunanji strani, med njimi eden z ostrogo, dva velika na notranji strani, podobna venčnim listom (»člašni krili«), sprva rumenkasto bela; venčni listi so različno izoblikovani, dva zgornja belo-rumene ali rdeče-rumene barve

Čas cvetenja: IV–VII

Listi: razvrščeni premenjalno, usnjeni, vednozeleni, ozko jajčasti

Rastišče: skalna pobočja, suhe trave, svetli gozdovi in grmovje; največkrat na apnenčastih tleh od nižin do preko 2000 m

20. Alpska mastnica – *Pinguicula alpina*

Družina: *Lentibulariaceae* –
mešinkovke

Velikost: 15 cm

Cvet: bel cvet ima pet zraslih
venčnih listov, zgoraj dva večja
in spodaj tri manjše. Cvetni
venec je zadaj podaljšan v dolgo
ostrogo, kjer se v žrelo vidijo
rumene dlačice.

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: listno rozeto sestavljajo
navzgor zavihani listi, svetlo
zeleno do rjavkaste barve, ki
imajo na robu zgornje strani
žleze; pecljati listi izločajo
lepljivo tekočino, na katero se
prilepijo žuželke, nepecljati pa
izločajo prebavne sokove, ki
ujeto žuželko razgradijo

Rastišče: uspeva na vlažnih,
s hranili revnih tleh, od gorskih
potokov, vlažnih skal do
gruščnatih trat

Posebnosti: predstavnica mesojedih rastlin, ki iz beljakovin
ulovljenih žuželk pridobi dušik, zato uspeva na skromnih rasti-
ščih, revnih z dušikovimi spojinami

21. Alpski bodak, turek – *Carduus defloratus*

Družina: *Asteraceae* – nebinovke

Velikost: do 80 cm

Cvet: jajčasti koški na dolgih,
posamičnih in neolistanih
steblih z rahlo štrlečimi trnati-
mi ovojkovimi listi; cvetovi
so v času cvetenja nekoliko
prevesni

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: ne čisto do dna perna-
to deljeni; neolistano steblo je
daljše od 10 cm

Rastišče: kamnite trate, grušč,
svetli gozdovi na apnenčastih tleh

22. Alpski planinšek – *Homogyne alpina*

Družina: *Asteraceae* – nebinovke

Velikost: 15–30 cm

Cvet: svetlo vijoličasti, volnati, na koncu rdečerjavi ovojkov
listi; snežno bela kodelica; cvetove oprahuje-
jo metulji in muhe

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: pritlični, dolgopecljati,
srčasto ledvičasti, nazobčani,
gola spodnja stran, le žile so
mehkodlakave; olistana pritlika
s stebлом je skoraj brez listov
in z enim koškom

Rastišče: subalpske puste tra-
te, pogrmičaste resave, povirja,
vlažno grmičevje, iglasti gozdovi

23. *Alpska velesa – Dryas octopetala*

Družina: Rosaceae – rožnice
Velikost: prtljkavi plazeči grmiček
Cvet: velik, bel in pecljat
Čas cvetenja: V–VIII
Listi: usnjati in na spodnji strani, pri režah odlakane liste, ki spominjajo na hrastove (*drys*, starogr. hrast)
Rastišče: rastlina visokogorskega sveta, ki prekrija skale in grušč
Posebnosti: velesa je rastlina arktične flore, ki se je med ledeno dobo preselila v južnejša gorovja (Alpe)

24. *Belkaste ročice – Pseudorchis albida*

Družina: Orchidaceae – kukavičevke
Velikost: 10–40 cm

Cvet: beli ali rumenkasti, kimasti in rahlo dišeči sestavljajo gosto socvetje; v čelado upognjeni cvetni listi zunanjega vretenca so za spoznanje daljši od notranjih; belkasta, rumenkasta ali rumenkasto zelena trokrpa medena ustna, sredinska ustna je podaljšana, navzgor in nazaj obrnjena (ostroga); cvetove oprasujejo metulji
Čas cvetenja: VI–VIII
Listi: spodnji, stebelni so podolgovato suličasti; zgornji, manjši so suličasti in prehajajo v krovne liste

Rastišče: travnata pobočja v nižini in gorah; zakisane puste silikatne trate; neapnenčasta tla

25. *Burserjev kamnokreč – Saxifraga burseriana*

Družina: Saxifragaceae – kamnokrečevke
Velikost: 5–10 cm
Cvet: beli na rdečkastih steblih; veliki 14–22 mm
Čas cvetenja: V–VII
Listi: suličasti, dolgi 1 cm, priostrene konice; posamični tudi na stebelu
Rastišče: apnenčasto skalovje, gruščnate trate in melišča
Posebnosti: na zgornji strani robu ima po 7 hidatod, tj. preobraženih rež, ki lahko ostanejo odprte, tako se voda z raztopljenimi snovmi neprekinjeno izloča (gutacija); v belkastih luskih nabran kristaliziran apnenec se odraža na listih kamnokreča kot srebrnkast pridihi

26. *Clusijev petoprstnik – Potentilla clusiana Jacq.*

Družina: Rosaceae – rožnice
Velikost: blazinast grmiček
Cvet: beli cvetovi z rdečkasto čašo; v socvetju združeni do trije cvetovi z veliko množico prašnikov
Čas cvetenja: VII–VIII
Listi: peternato, dlanasto deljeni, nesvilnato dlakavi
Rastišče: skalne razpoke
Posebnosti: gradi lastno združbo z Zoisovo zvončico

27. *Clusijev svišč – Gentiana clusii*

Domače ime: *ta velike kukece, pokalice, balončki*

Družina: *Gentianaceae* – sviščevke

Velikost: do 10 cm

Cvet: posamični cvetovi, velik temno moder venec, ozko zvonast, peterokrp, z zelenimi pegami v notranjosti

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: pritlični listi v rozeti so večji in suličasti, listi na stebli pa manjši in priostreno suličasti

Rastišče: skalna pobočja, trate, pašniki, z apnencem revna tla

Posebnosti: pastirčki so na vrhu z dvema prstoma stisnili tulčasti cvet in s tem ujeli stisnjen zrak ter s cvetom udarili po čelu ali dlani, da je nastal pok

28. *Divji klinček – Dianthus sylvestris*

Družina: *Caryophyllaceae* – klinčnice

Velikost: do 30 cm

Cvet: rahlo dišeči posamični cvetovi; venčni listi so goli, na koncu nazobčani; ima 4–6 široko jajčastih časnih lusk

Čas cvetenja: V–VII

Listi: črtalasti, do 10 cm dolgi

Rastišče: po skalnatih in travnatih pobočjih, od nižinj do gorskega pašu

29. *Dlakava materina dušica – Thymus praecox subsp. polytrichus*

Domače ime: *materinka, dušek, duša, bukovica, bukvi-ca, poljski timjan, tamjanka*

Družina: *Lamiaceae* – ustnatice

Velikost: do 10 cm

Cvet: droben dvoustnat cvet, vijolično-rdeče barve

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: usnjati, narobe jajčasti do okrogli, z izrazitim aromatičnim vonjem

Rastišče: ustaljen gruč, neskljenjene trate na sončnih pobočjih

Posebnosti: Egipčani so jo uporabljali za balzami-ranje mrtvih

Zdravilna moč: vsebuje timol, ki vpliva na dihalne poti in zavira rast skoraj vseh bakterij

30. *Dlakavi sleč – Rhododendron hirsutum*

Domače ime: *gričevnik, pljuvanec, bljuvanec, dragomastnik, ravš, sleč, gričevje, planinski balzam, ravšelj, ravšje, žiženjpanj, planinska roža, burja, hudičele, kapelčovje, natékovje in uršulke*

Družina: *Ericaceae* – vresovke

Velikost: 20–100 cm

Cvet: škrlatno rdeči cvetovi tvorijo zgoščeno socvetje na vrhu poganjkov

Čas cvetenja: VI–VIII

Listi: vednozeleni široko suličasti usnjati listi, ki so po obeh straneh zeleni; zgornja stran listov je bleščeča, spodnja pa porasla z redkimi zelenimi žleznimi luskami; rob listne ploskve je resast ter porasel z dolgimi dlačicami

Rastišče: skalne razpoke in grušč, med ruševjem na kamnitih pobočjih in po gorskih gozdovih spodnjegorskega in zgornjegorskega pasu

Posebnosti: v Sloveniji je sleč najbolj pogost v Alpah, raste pa tudi marsikje v dolinah, kjer je preživel kot ledenodobni ostanek ali relik

31. *Dvocvetna vijolica – Viola biflora*

Družina: *Violaceae* – vijoličevke

Velikost: do 20 cm

Cvet: oblikujejo ga štirje rumeni venčni listi, ki so rjavo progasti; nežna cvetna stebelca nosijo po dva cvetova – od tod tudi ime

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: pritlični, ledvičasti, dolgopecljati, po robu nazobčani

Rastišče: skalne razpoke, skalni grušč, kmice in vlažna senčna mesta, od nižin do gorskega pasu na apnenčastih tleh

32. *Fuchsov grint – Senecio ovatus*

Družina: *Asteraceae* – nebinovke

Velikost: 60–150 cm

Cvet: živo rumen košek sestavlja 5 jezičastih in 8–14 cevastih cvetov; vsako od zgoraj razvejenih stebel nosi

4–8 koškov

Čas cvetenja: VII–IX

Listi: suličasti, drobno nazobčani; enakomerno, premenjalno razvrščeni po golem, pokončnem, raztreseno dlakavem stebelu zelene do rdečkaste barve; zgornji stebelni listi pecljati ali sedeči, z razločno zoženim listnim dnom

Rastišče: vlažni gozdovi, grmišča, vlažne soteske, apnenčasta, hranljiva in sveža do vlažna tla, bogata z dušikom

Posebnosti: zaradi vsebnosti kancerogenega pirolizidinskega alkaloida je strupen

33. *Fuchsova prstasta kukavica – Dactylorhiza fuchsii*

Družina: *Orchidaceae* – kukavičevke

Velikost: 80 cm

Cvet: socvetje je podaljšano; medena ustna izrazito trikrpata, z velikimi, rdečimi, zavitimi pegami; osrednja krpa priostrena, daljša od stranskih; ostroga tanka

Čas cvetenja: VI–VIII

Listi: spodnji listi široko ovalni ali narobe jajčasti, topi, z izrazitimi prečnimi temnimi lisami, ki so lahko tudi svetle ali pa jih ni

Rastišče: gozdovi, močvirja, travniki

34. Glavičasti repuš – *Phyteuma orbiculare*

Družina: Campanulaceae – zvončičevke

Velikost: 10–50 cm

Cvet: cevasti cvetovi združeni v glavičasto socvetje, pred razcvetom imajo močno ukrivljen, modro-vijoličasti cvetni venec; zunanji ovojkovi listi so jajčasti ali suličasti ter krajši od cvetne glavice

Čas cvetenja: V–IX

Listi: pritlični so pecljati, listna ploskev je jajčasta do ozko suličasta in pri dnu srčasta; zgornji, stebelni listi so sedeči in jajčasto suličasti ali črtalasti, spodnji pa pecljati in podolgovato suličasti ter pogosto nažagani

Rastišče: barski travniki, skalovja, skalnata in gruščnata pobočja, puste trate

35. Gorski glavinec – *Centaurea montana*

Družina: Asteraceae – nebinovke

Velikost: 70 cm

Cvet: socvetje tvorijo obrobni modri cvetovi in notranji rdeče-vijoličasti

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: suličasti in slabo nazobčani

Rastišče: svetli gozdovi, pašniki in ruševje

36. Kamniška murka – *Nigritella lithopolitanica*

Družina: Orchidaceae – kukavičevke

Velikost: 20 cm

Cvet: socvetje je bolj podolgovato in sestavljeno spodaj iz svetlejših, včasih skoraj belih cvetov, ki preidejo proti vrhu v rožnato barvo

Čas cvetenja: VI–VIII

Listi: suličasti, travasti

Rastišče: kamnita pobočja in alpska travišča nad gozdno mejo

Posebnosti: sodi med endemit Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank od Vrtače do Uršlje gore; omamno diši po vanilji

37. Kimastoplodni šipek – *Rosa pendulina*

Družina: Rosaceae – rožnice

Velikost: 100 cm

Cvet: rožnat do škrlatno rdeč, 4 cm širok cvet; iz njega se razvije bleščoč rdeč, ozko jajčast plod, porasel s ščetinastimi bodicami in pecljatiimi žlezami

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: sedem do najst lističev z dvakrat nazobčanim robom sestavlja lihopernate liste; 1 do 3 cm dolg pecelj je večinoma poraščen s pecljatiimi žleznimi dlakami

Rastišče: zmerno bogata sveža tla med grmovjem in rušjem ter po gozdovih spodnjegorskega in zgornjegorskega pasu
Posebnosti: cvetoče veje in mladi poganjki so navadno brez bodic, v spodnjem delu pa steblo poraščajo nežne, ravne iglaste bodice

38. Klobčasta zvončica – *Campanula glomerata* subsp. *glomerata*

Družina: *Campanulaceae* – zvončičevke

Velikost: do 30 cm

Cvet: modri cvetovi, ponavadi klobučasto združeni na koncu stebela ali ob strani

Čas cvetenja: VI–VII

Listi: spodnji so dolgopelcljati, njihove jajčasto-suličaste listne ploskve so pri dnu srčaste ali zaokrožene; sedeči ali kratkopelcljati zgornji stebelni listi so ožji

Rastišče: suhi grmovnati omejki, polsuhe trate, gozdni

obronki, pri-
potja, sončna
mesta od nižin do

zgodnjegorskega pasu, na apnenčastih ilovnatih tleh

39. Kranjska liliija – *Lilium carniolicum*

Domače ime: zlato jabolko

Družina: *Liliaceae* – lilijevke

Velikost: 50–100 cm

Cvet: oranžen, čašni listi se zavijajo vse do stebela – zato takšno poimenovanje – neprijetnega vonja

Čas cvetenja: VI–VII

Listi: steblo je gosto premenjalno olistano s suličastimi listi, ki so po robu in žilah spodnje strani puhasto dlakavi

Rastišče: porasla melišča, travniki, med grmovjem, svetli gozdovi in gozdni robovi

Posebnosti: sodi med zaščitene rastline in je uvrščena na Rdeči seznam ogroženih rastlin; zaščitena od leta 1947

40. Lobelova čmerika – *Veratrum album* subsp. *lobelianum*

Domače ime: zelena čmerika

Družina: *Melanthiaceae* – čmerikovke

Velikost: 150 cm

Cvet: veliko latasto socvetje sestavljeno iz zelenkastih cvetov

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: premenjalni, široko elipsasti do suličasti, močno vzdolžno nagubani, spodaj puhasti, zgoraj goli; nožnice listov tvorijo navidezno steblo

Rastišče: vlažni travniki, pašniki, stajsko rastje,

škrapljišča,
gozdne jase in
visoke steblike

Posebnosti:
sodi med strupene
rastline, zato se je
živina ogiba

41. Marjetičasta nebina – *Aster bellidiastrum*

Družina: *Asteraceae* – nebinovke

Velikost: do 30 cm

Cvet: rumeni cevasti in beli jezičasti cvetovi sestavljajo košek; čaša (kodeljica) je preobliskovana v različno dolge, rumenkaste laske

Čas cvetenja: V–IX

Listi: dolgopecljati, okrogli ali jajčasti listi, zbrani v prtični rozeti; iz njih poženejo cvetna stebela z enim koškom na vrhu

Rastišče: vlažna kamnita ali travnata tla, peščena mesta

Posebnosti: od navadne marjetice jo lahko ločimo le po kodeljici

42. Mnogolična suholetnica – *Erigeron glabratus*

Družina: *Asteraceae* – nebinovke

Velikost: do 40 cm

Cvet: blede vijolični, v koške sestavljeni cevasti in daljši, razprostrti, nitasti jezičasti cvetovi; navadno razporejeni v več krogih; koškasto dno je golo, ima lasasto kodeljico; lilasto obarvani obrobni cvetovi

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: premenjalno razporejeni po stebelu

Rastišče: skalovje in gruščnate trate

43. Močvirska samoperka – *Parnassia palustris*

Družina: *Parnassiaceae* – samoperkovke

Velikost: do 50 cm

Cvet: beli, do 3 cm veliki, posamični cvetovi na vrhu stebela imajo izrazito vijoličaste žile in značilna kroga s po 5 prašnikov; v notranjem krogu so pravi prašniki, v zunanjem (rumenozelenem) pa resaste medovne luske z medičino, ki privablja oprasovalce; v zgornjem delu se izločajo kapljice, ki odganjajo muhe

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: prtični, jajčasti, dolgopecljati s srčastim dnom; na stebelu le en sedeč list, ki s spodnjim delom steblo tudi ovija

Rastišče: pašni in vlažni travnati predeli na apnenčastih, pustih tleh, negnojeni travniki in močvirja

44. Navadna arnika – *Arnica montana*

Domače ime: aronk, brdnja, arnica, brdska zlatica, ivanščica, sv. Antona roža, črvičnik, črvivec, gorska svetlica, gorski kokovičnik, hribovski primožek, kokovičnik, kukovičnik, materinski koren, materni koren, moravka, muravka, planinski pečnik, primožek, resnica, rumena krsnica, sončnica, sončna roža, svetlica, svetlika, volčji zob,

volčji zobci, vučji zob, zlatenica, zlatnica

Družina: *Asteraceae* – košarnice

Velikost: 60 cm

Cvet: socvetje sestavljajo obrobni jezičasti cvetovi in notranji majhni cevasti cvetovi; na stebelu navadno le eno socvetje

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: žlezasto dlakasti, 1–3 pari listov so nameščeni nasproti na stebelu, ostali razporejeni v pritlični rozeti, celorobi

Rastišče: zakisani travniki, košenice, planinski travniki in pašniki ter v visokih barjih

Posebnosti: zaščitena rastlina, saj postaja zaradi nabiranja redka

Zdravilna moč: v medicini se uporablja za zunanjo uporabo za obkladke, pri poškodbah in sklepnih bolečinah

45. Navadna gorska ločika – Cicerbita alpina

Družina: *Cichoriaceae* – radičevke

Velikost: 60–140 cm

Cvet: modro vijoličasti jezičasti cvetovi sestavljajo grozdasto-latasto socvetje

Čas cvetenja: VI–VII

Listi: nepravilno pernati, končna krpa trikotno suličasta, velika; listi po zgornji strani temni, po spodnji strani modro-zeleni, skoraj goli

Rastišče: med ruševjem, visoko steblikovje, grmičevje, gozdovi, gozdnate soteske

Posebnosti: vsa rastlina je v zgornjem delu močno žlezasto-dlakava

46. Navadna majnica – Antennaria dioica

Domača ime: *griznica, medvedove tačice, skrince*

Družina: *Asteraceae* – nebinovke

Velikost: 5–15 cm

Cvet: v ovršnem latu je 3–12 koškov; ovojkovti listi ženskih cvetov so rožnati, moških pa beli

Čas cvetenja: V–VII

Listi: v pritlični rožici so topo-patičasti z eno žilo; zgornja stran je bolj ali manj gola, spodnja je bela, volnato-polstena

Rastišče: puste košenice, resave, puste silikatne trate, borovi gozdovi, izogiba se apnencu

Posebnosti: vsebuje genčine, čreslovino, smole, larotin, vitamin C, fitosterolin, zato jo uvrščajo med zdravilne rastline

47. Navadna oblata kukavica – Traunsteinera globosa

Družina: *Orhidaceae* – kukavičevke

Velikost: do 50 cm

Cvet: cvetovi tvorijo skoraj kroglasto, rožnato socvetje

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: suličasti

Rastišče: gorski travniki alpskega in predalpskega območja; na apnenčastih tleh

48. Navadna orlica – *Aquilegia vulgaris*

Družina: *Ranunculaceae* – zlatičevke

Velikost: 30–80 cm

Cvet: je modro-vijoličast, včasih rdečkast (redkeje bel). Medovniki razviti kot list cvetnega odevala, barviti in navzgor podaljšani v lokasto, na koncu kljukasto ostrogo

Čas cvetenja: V–VII

Listi: spodnji listi pernato deljeni, 2-krat trojni, dolgopelcjeti; zgornji 3-krpati, sedeči

Rastišče: svetli listnati gozdovi, gozdni obronki, grmovja, kamnita pobočja, travniki

49. Navadna pogačica – *Trollius europaeus*

Domače ime: *zlata pogačica, planinski tulipan*

Družina: *Ranunculaceae* – zlatičevke

Velikost: 30–60 cm

Cvet: živo rumen cvet z večjim številom venčnih listov, ki so upognjeni in dajo cvetu kroglasto obliko

Čas cvetenja: V–VII

Listi: dlanasto deljeni s 5 do 7 trikratnimi nazobčanimi krpami, po zgornji strani temnejši, spodaj svetlejši

Rastišče: vlažni gorski travniki, gorska povirja

Posebnosti: sprva listi cvetnega popka zeleni, ko pa kloroplasti izgubijo klorofil, se listi obarvajo rumeno

50. Navadna smetlika – *Euphrasia rostkoviana* Hayne

Družina: *Scrophulariaceae* – črnobinovke

Velikost: 5–25 cm

Cvet: beli cvetovi z bolj ali manj blede vijoličasto zgornjo ustno in rumeno liso na spodnji ustni; so v klasih na zalistju vrhnjih zelenih listov

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: sedeči, podolgovato jajčasti, travnato zeleni in na robovih nazobčani; za rastlino so v celoti značilni gosti žlezasti lasi; razraslo steblo že v spodnjem delu

Rastišče: puste trate, gorski in barski travniki, resave, ovčji pašniki

Posebnosti: vsi nadzemni deli, primerni za grgranje, blažijo nahod ter vnetja dlesni/žrela/oči; rastlina je polzajedavka na travah in ostričevkah – iz gostitelja črpa vodo z rudninskimi snovmi, s fotosintezo pa sama gradi organske snovi

51. Navzkrižnolistni svišč – *Gentiana cruciata*

Družina: *Gentianaceae* – sviščevke

Velikost: 40 cm

Cvet: na zunanji strani umazano moder do rahlo zelenkast, na notranji strani pa moder, sestavljen iz štirih listov zraščanih v cev. Nahajajo se v zalistjih srednjih in zgornjih listov, posamično ali po več skupaj.

Čas cvetenja: VII–VIII

Listi: so jajčasto-suličasti, navzkrižno razvrščeni

Rastišče: suhi kamniti travniki in gozdni robovi spodnjegorskega pasu Alp

52. Nemški sviščevac – *Gentianella germanica*

Družina: *Gentianaceae* – sviščevke

Velikost: razrasla rastlina 5–30 cm

Cvet: bogata socvetja sestavljajo vijoličasti cvetovi, katerih čašni listi so po robu in po srednji žili goli, zareze med njimi pa so ostre. Venčne krpe imajo resaste priveske.

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: pritlični listi so narobe jajčasti do lopatičasti, proti vrhu prehajajo v jajčasto suličaste stebelne liste

Rastišče: ovčji pašniki, resave, puste apnenčaste trate, gozdni obronki, travniki – od nižin do gorskega pasu

53. Ozkolistno ciprje – *Chamaenerion angustifolium*

Domače ime: *ciper, cipros*

Družina: *Onagraceae* – svetlinovke

Velikost: 180 cm

Cvet: razprt škrlatno rdeč cvetni venec oblikuje socvetje dolgo do 50 cm.

Čas cvetenja: VI–VIII

Listi: steblo je olistano s premenjalno razvrščenimi dolgimi suličastimi listi, modrikasto zelenimi po spodnji strani

Rastišče: poseke, skalna mesta, med ruševjem, gozdni robovi in ob poteh od nižin pa vse do zgornjegorskega sveta.

54. Panonski svišč – *Gentiana pannonica*

Družina: *Gentianaceae* – sviščevke

Velikost: do 60 cm

Cvet: cvetovi so od škrlatno rožnate do purpurne barve, na njih so gosto posejane temnejše pike; ovršna socvetja vretenčasto nameščena po zgornjem delu stebela; zvonasta čaša z od 5 do 8 števnimi sedečimi cvetovi in navzven upognjenimi zobci; zaobljeni roglji sestavljajo valjast venec in navadno zakrivajo notranjost cveta

Čas cvetenja: VII–IX

Listi: pritlični, suličasti do jajčasti, dolgopeceljati, razločno žilnati, bleščeče zelene barve; na stebelu nanizana 1–2 para nasprotno razporejenih, eliptičnih do priostrenih listov; krepka zelnata trajnica

Rastišče: gorski travniki

oz. pašniki, pogosto ob obronkih ruševja na apnenčasti ali neapnenčasti podlagi, visoke stebelike, gorski gozdovi nad 1300 m

Posebnosti: močna korenika ima zdravilno moč; od leta 1922 je v Sloveniji uvrščen med zavarovane rastline

55. Planika – *Leontopodium alpinum*

Domače ime: *očnica, edlvajs, planinka*

Družina: *Asteraceae* – nebinovke

Velikost: 5–25 cm

Cvet: jezičasti cvetovi so združeni v majhna glavičasta socvetja rumenkasto rjave barve. Vsa socvetja podpirajo veliki, belo polsteni, zvezdasto stoječi ovršni listi, ki so gosto, belo volnato dlakavi in dajejo videz cvetnih listov

Čas cvetenja: VII–IX
Listi: podolgovato suličasti in porasli z belimi laski ali trihomi, ki odbijajo močne sončne žarke
Rastišče: skalne razpoke, kamnita pobočja, zatravljena melišča in nesklenjena travišča na apnenčastih tleh

Posebnosti: planika je zavarovana

na rastlina v številnih državah, med drugim v Švici, Sloveniji (na Goriškem od 1896, na Kranjskem od 1898) ter Romuniji (od 1933).

56. Planinski srobot – *Clematis alpina*

Družina: *Ranunculaceae* – zlatičevke

Velikost: ovijalka 100–200 cm

Cvet: dolgopecljat in posamičen, zvonast ter viseč. Veliki modri do vijoličasti venčni listi obdajajo več belih, nektarialnih listov in prašnikov med njimi

Čas cvetenja: V–VII

Listi: dolgopecljati, dvakrat trojno deljeni in nameščeni nasproti

Rastišče: med ruševjem in na kamnitih pobočjih, svetli gozdovi od spodnjegorskega do gorskega pasu

Posebnosti: ponekod mlade poganjke jedo kot beluše ali pa jih vlagajo v kis

57. Potočna sretena – *Geum rivale*

Družina: *Rosaceae* – rožnice

Velikost: 30 cm

Cvet: kimast, z rumenimi venčnimi listi in rdečkasto čašo

Čas cvetenja: V–VII

Listi: prekinjeno pernato deljeni, z največjo krpo na koncu

Rastišče: ob potokih, močvirnih travnikih in v vlažnih gozdovih od nižin do zgornjegorskega sveta

Posebnosti: koreniko potočne sretene so uporabljali pri težavah z diarejo, neješčosti in vnetju žrela

58. Rdeči slizek – *Silene dioica*

Domače ime: *dvodonna lepnica*

Družina: *Caryophyllaceae* – klinčnice

Velikost: do 80 cm

Cvet: žlezasto dlakava čaša rdečkaste barve, pri moških cvetovih 10, pri ženskih pa 20-žilna; venčni listi imajo v goltu dvodelno lusko (privenček); 5 vratov

Čas cvetenja: V–IX

Listi: jajčasti do lopatičasti; rastlina je štrleče dlakava z vilasto razraslim stebлом

Rastišče: košenice, visoke steblike, stajsko rastje; v Sloveniji jo najdemo do 1600 m visoko

59. Repičasta preobjeda – *Aconitum napellus* subsp. *tauricum*

Domače ime: *vovkovec, Hayekova preobjeda, volkec, turiška preobjeda*

Družina: *Ranunculaceae* – zlatičevke

Velikost: 80 cm

Cvet: gostocvetno socvetje sestavljajo temno vijoličasti somerni cvetovi, z vrhnjim cvetnim listom v obliki čelade

Čas cvetenja: VII–IX

Listi: nekoliko razraslo steblo, gosto olistano z deljenimi listi

Rastišče: vlažna kamnita tla, gorski travniki in med rušjem

Posebnosti: endemični križanec v Kamniško-Savinjskih Alpah

Strupenost: gomolj in zel vsebujeta akonitin in efedrin, ki prodreta v človeško telo tudi skozi kožo

60. Scheuchzerjeva zvončica – *Campanula scheuchzeri*

Družina: *Campanulaceae* – zvončičevke

Velikost: 40 cm

Cvet: modri cvetovi so kimasti; na tankem stebelu je navadno en, le redko več cvetov

Čas cvetenja: VII–IX

Listi: stebelni listi so suličasti do črtalasti, celorobi, po robu resasti; pritični listi skoraj okrogli, s srčastim dnom – v času cvetenja se posušijo

Rastišče: gorski travniki, skalnata pobočja in ob dnu melišč od spodnjegorskega do zgornjegorskega pasu

Posebnosti: ime je dobila po švicarskem botaniku J. Scheuchzerju

61. Skorjasti kamnokreč – *Saxifraga crustata*

Družina: *Saxifragaceae* – kamnokrečevke

Velikost: 10–25 cm

Cvet: na vrhu žlezasto dlakavega stebelca ima veliko drobnih belih cvetov združenih v socvetje

Čas cvetenja: V–VIII

Listi: spodnji so celorobi, črtalasti, na vrhu topi, sivo-zeleni in zavihani navzdol; razvrščeni so v rozeto

Rastišče: skalnata in travnata pobočja od montanskega in subalpinskega pasu

Posebnosti: na zgornji strani listov se v obliki belih ploščic nalaga apnenec, ki varuje rastlino pred vetrom in sončnimi žarki

62. Soška smiljka – *Cerastium subtriflorum*

Družina: *Caryophyllaceae* – klinčnice

Velikost: 30 cm

Cvet: cvetovi so snežno bele barve in združeni v socvetja

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: majhna, kosmata, žlezasta, nizko rastoča trajnica; premenjalno razporejeni, eliptični do jajčasto suličasti; sedeči se nahajajo na nežnih, poleglih steblih oz. na prilagajočem se skalovju

Rastišče: nižinski predeli

in tudi alpski vegetacijski pas na apnenčasti podlagi, kamnita travna področja, skalne razpoke, klifi, vlažni kamniti predeli gozdov

Posebnosti: slovenska endemična trajnica, povezana s pleistocensko poledenitvijo

63. Srčastolistna mračica – *Globularia cordifolia*

Domače ime: knofki, btki

Družina: *Globulariaceae* – mračičevke

Velikost: 10 cm

Cvet: glavičasto socvetje na vrhu stebela sestavlja jo majhni, svetlo modro vijoličasti cvetovi

Čas cvetenja: V–VII

Listi: pritlični listi so usnjati in spredaj srčasto zarobljeni

Rastišče: skalne razpoke in travnata pobočja od nižin do gorskega pasu, kjer na skalnatih krajih tvori prave preproge.

64. Šentjanževka – *Hypericum perforatum*

Družina: *Hypericaceae* – krčničevke

Velikost: 30–100 cm

Cvet: zlato rumeni cvetovi, združeni v mnogocvetna ovršna kobulasta socvetja z velikimi prašniki; venčni listi rahlo asimetrični, na enem robu nazobčani; priostreni čašni listi, celorobi in suličasti

Čas cvetenja: VI–VIII

Listi: jajčasti; po dva v paru, ki sta nasprotno razvrščena; strženasto steblo je pokončno, golo, v zgornjem delu žlezasto in ima številne izraščajoče poganjke, ki se končajo s socvetjem

Rastišče: suha travnata pobočja, poseke, gozdne jase, gozdni obronki, ob poteh, med grmovjem, na apnenčastih tleh

Posebnosti: vsebuje eterično olje z antibiotskim učinkom; za pomoč pri opeklinah, za celjenje ran in blaženje krčev

65. Turška lilija – *Lilium martagon*

Domače ime: zlati klobuk

Družina: *Liliaceae* – lilijevke

Velikost: 120 cm

Cvet: grozdasto socvetje sestavlja 3–10 navzdol obrnjenih cvetov, cvetni listi zavihani navzgor, svetlo škrlatno-vijoličasti, s temnejšimi pegami

Čas cvetenja: VI–VIII

Listi: na koncu in pri dnu zoženi, zgornji in spodnji navadno posamični, sredinskih pa je v vretencih 5–6

Rastišče: travniki, poseke in gozdovi

Posebnosti: tudi steblo je pegasto; oprahujejo jih predvsem nočni metulji; v Sloveniji je turška lilija zaščitena in je ni dovoljeno nabirati, odnašati z naravnega rastišča ali kako drugače poškodovati

66. Velecvetni naprstec – *Digitalis grandiflora*

Družina: *Scrophulariaceae* –
črnobinovke

Velikost: 30–100 cm

Cvet: blede rumeni cvetovi spominjajo na naprstnik; dolgi do 5 cm; enostransko združeni v gosto grozdasto socvetje; cvetno čašo tvori 5 ozkosuličastih lističev s štirimi prašniki

Čas cvetenja: VII–IX

Listi: podolgovato suličasti ali lopatičasto nazobčani tvorijo pri dnu listno rozeto; pokončno steblo in spodnja stran listov sta kodravo dlakava; premenjalno razvrščeni stebelni listi so sedeči ali kratkopezcljati

Rastišče: suha, skalnata tla, poseke, gozdni robovi, zmerno bazična, z dušikom bogata tla

Posebnosti: zaradi vsebnosti kardiotoničnih glikozidov je strupen

67. Veliki zali kobilček – *Astrantia major*

Družina: *Apiaceae* – kobilnice

Velikost: 30–100 cm

Cvet: cvetovi so združeni v enostavne kobiljke, obdane s čvrstim, širokim, zelenkasto belim ali rožnatim ogrinjalom

Čas cvetenja: VI–VIII

Listi: prtilični, globoko dlanasto deljeni

Rastišče: vlažni gorski travniki, gozdni obronki, s podrastjo bogati gozdovi, grmičevje, logi in gozdnate soteske na apnenčasti osnovi

68. Vetrovka – *Thalictrum aquilegiifolium*

Domače ime: *orličnolistni talin*

Družina: *Ranunculaceae* – zlatičevke

Velikost: do 150 cm

Cvet: številni pokončni cvetovi tvorijo latasto socvetje; zelenkasti čašni listi kmalu odpadejo; vijolične ali belkaste prašne niti so zgoraj kijasto odebeljene

Čas cvetenja: VI–VIII

Listi: večkrat pernati, pri dnu listnih pecljev s širokimi hrustančastimi izrastki (prilisti); lističi modrikasto poprhnjeni, narobe jajčasti, spredaj krpati ali narezani

Rastišče: vlažni, z listavci bogati gorski gozdovi, visoke steblike, zeleno jelševje, potočni bregovi

69. Volnatoglavi osat – *Cirsium eriophorum subsp. eriophorum*

Družina: *Asteraceae* – nebinovke

Velikost: 150 cm

Cvet: glavičasta socvetja sestavljajo cevasti, vijolično-škrlatni cvetovi in jih obdajajo pajčevinasti ovojčkovi listi z bodečimi konicami kot varovalo; laski kodeljic so rasli na dnu, zato odpadajo kot celota.

Čas cvetenja: VII–IX

Listi: stebelni listi so pernato nacepljeni, po zgornji strani zeleni in trnato togodlakavi, po robu z zavihanimi roglji, spodnja stran je belo klobučevinasta; prtilični listi so veliki in

globoko pernatno razcepljeni

Rastišče: kamnita in prisojna pobočja, poseke, svetli gozdovi in robovi gozda, od nižin pa vse do zgornjegorskega pasu

Posebnosti: steblo ima volnato in kuštravo dlako. Zanimivo je, da je rastlina užitna: cvetovi kuhani, mladi listi surovi ter mlado steblo surovo ali kuhano. Semena vsebujejo olja, puh semena pa se uporablja za netivo.

70. Zlati dimek – *Crepis aurea*

Družina: *Cichoriaceae* – radičevke

Velikost: 30 cm

Cvet: oranžno-rumeni jezičasti cvetovi, združeni v koške in po zunanji strani rdečkasti

Čas cvetenja: V–IX

Listi: pritlični, narobe suličasti, goli, z nazobčanim robom; ovoj in zgornji del stebela gosto porasla s črnimi dlačicami

Rastišče: travniki, gorski pašniki in grušč

71. Zlati petoprstnik – *Potentilla aurea*

Domače ime: zlati prstnik

Družina: *Rosaceae* – rožnice

Velikost: do 30 cm

Cvet: sestavljen iz rumenih venčnih listov z značilnimi oranžnimi lisami

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: dlanasto deljeni na 5 lističev; imajo priostrene zobce, po robu so srebrno dlakavi; prilisti pritličnih listov so jajčasti do suličasti

Rastišče: trate, večinoma na kislih, ilovnatih tleh

72. Zoisova zvončica – *Campanula zoysii*

Družina: *Campanulaceae* – zvončičevke

Velikost: 10 cm

Cvet: sestavljen iz petih zraslih venčnih listov, svetlo modre, valjaste oblike, pri dnu nekoliko trebušast, pri ustju zožen in zaprt s prepognjenimi venčnimi roglji

Čas cvetenja: VII–VIII

Listi: pritlični jajčasti do narobe jajčasti listi, topi, majhni, gladki in pecljati; stebelni listi jajčasto suličasti do črtalasti

Rastišče: skalne razpoke apnenčastih skal

Posebnosti: sodi med starejše endemite, saj je relikv iz terciarja. Ustje cveta je tako ozko, da morajo žuželke za opravevanje pregristi cvetni košek

73. Živorodna dresen – *Polygonum viviparum*

Družina: *Polygonaceae* – dresnovke

Velikost: 5–30 cm

Cvet: beli cvetovi, le redko se obarvajo rdeče; spodnje večinoma nadomeščajo rdečerjavi zarodni brstiči, ki odpadejo in zrastejo v novo rastlino

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: so dolgopecljati, pritlični, na obeh krajih zoženi, z zavahanim robom; nerazraslo steblo

Rastišče: uspevajo v vseh rastlinskih združbah

74. Navadna bodeča neža – *Carlina acaulis*

Domače ime: brezstebelna
kompava

Družina: *Asteraceae* – nebi-
novke

Velikost: 3–30 cm

Cvet: cevasti cvetovi so
belkasto do rdečkaste barve in
sestavljajo odprte koške, ki so
do 10 cm široki; notranji ovoj-
kovi listi so na notranji strani
srebrno-beli do rožnati, zunanji
trnato pernati

Čas cvetenja: VII–IX

Listi: v rozetah, globoko pernati, z bodeče nazobčanimi roglji

Rastišče: puste trate, skalna pobočja, svetli gorski gozdovi

Posebnost: cvet – bodeča roža – ali bolj natančno košek se
ob slabem vremenu in čez noč zapre

Zdravilna moč: korenino uporabljamo proti glistam in trakulji,
pospešuje izločanje urina in potenje, uničuje bakterije

75. Navadna ciklama – *Cyclamen purpurascens*

Domače ime: kokorik, vojakci, sudati, čiklamini, korčki,
korček

Družina: *Primulaceae* – jegličevke

Velikost: 5–20 cm

Cvet: cvetovi so posamični, kimajoči; venčne krpe zavihane

Čas cvetenja: VI–IX

Listi: široko jajčasti do ledvičasti, zgoraj svetlo lisasti, spodaj
purpurni

Rastišče: gorski gozdovi, grmov-
ja, nesklenjene trate, melišča,

na apnenčastih tleh

Posebnost: navadna
ciklama je edina vrsta
ciklam, ki pri nas
avtohtono raste
v naravi, zato je
uvrščena na se-
znam zavarovanih
rastlin, v skupino,
pri kateri je dovolje-
no samo nabiranje
nadzemnih delov.

Domače ime vojakci
pa izhaja verjetno iz
preproste otroške igre,
saj so se s cvetovi otroci
»vojskovali«.

76. Resasti sviščevce – *Gentiana ciliata*

Družina: *Gentianaceae* –

sviščevke

Velikost: 30 cm

Cvet: ponavadi po en moder cvet do sredine razcepljen, s štirimi resastimi jajčastimi venčnimi krpmami

Čas cvetenja: VIII–IX

Listi: pritlični listi so lopatičasti, topi, stebelni pa suličasti, koničasti

Rastišče: na apnenčastih tleh gruščnate trate, planinski pašniki, grmovja, senožeti

77. Svečnik – *Gentiana asclepiadea*

Domače ime: *kokoščevolistni svišč, svilničevolistni svišč*

Družina: *Gentianaceae* – sviščevke

Velikost: 90 cm

Cvet: nebesno moder zvonast cvet, sestavlja ga pet listov zraščeni v cev; do trije skupaj se razvijejo v zalistju zgornjih listov

Čas cvetenja: VIII–IX

Listi: suličasti in koničasti, dolgo priostreni; lahko so nasprotni ali pa na videz dvoredni

Rastišče: travniki, visoke steblike, pašniki, barski travniki

Posebnosti: svečnik so uporabljali za lajšanje težav z dihali in prebavili, pri prehranskih motnjah in za zdravljenje slabokrvnosti

Fotografije:

Tone Špenko

Sestavila:

Andreja Pogačar Špenko

Literatura:

Tone Cevc, 1993: Velika planina

Aeschmann, Lauber, Moser, Theurillat, 2004: Flora alpina

Wolfgang Lippert: Alpsko cvetje

Maria Teresa Della Beffa, 1998: Alpenblumen

Jean – Denis Godet, 1999: Alpske rastline

Vlado Ravnik, 1924: Rastlinstvo naših gora

Vlado Ravnik, 2002: Orhideje Slovenije

Vilko Rifel, 2010: Velika planina v odsevu časa

Bojan Polak: Velika planina – po pastirskih poteh (popravki)

Gustav Hegi, Hermann Merxmüller, Herbert Reisigl, 1980: Alpska flora

Ciril Jeglič, 1963: Alpinum Juliana

Luka Pintar, Andrej Seliškar, 2015: Cvetje slovenske dežele

Dankwart Seidel, Wilhelm Eisenreich, 2005: Slikovni rastlinski ključ

Branko Dolinar, 2015: Kukavičevke Slovenije

Dr. Alois Kosch, 1958: 'Was find' ich in den Alpen?

Tone Wraber, 1963: Naše zaščitene rastline

Dr. Ludwig Klein: Alpenblumen

Oblikovanje: Alenka Planinc Kuhar, www.JAdesign.si

Kamnik, 2022

DOMŽALE
prstanec pokrajinskih ljudej

Ponatis knjižice so omogočili:

Zavod za turizem in šport Kamnik
Občina Domžale, Služba za turizem
Velika planina d.o.o.
Planinsko društvo Domžale